

3 dec februari 2017

Manligt Och Kvinnligt

I Skapelsen

Bibelstudium i Betelförsamlingen Jönåker

Inledning

Låt mig göra några inledande påståenden som man måste ha med sig när man skall närma sig frågorna om manligt och kvinnligt i Bibelns ljus:

- Vår kultur hatar män och faderskap och vill avskaffa dem, men egentligen är det Gud Fadern man vill avskaffa som skapat mannen och manligheten som en avglans av sitt eget väsen (1 Kor 11:7)
- Vår kultur hatar äktenskapet och vill avskaffa det, men då det egentligen är en bild på relationen mellan Kristus och församlingen är det dessa man vill åt.
- Av samma skäl hatar vår kultur kvinnor och kvinnlighet och vill helst avskaffa eller göra om dem (till män) så att kvinnorna slipper leva i något beroende till männen, såsom varje kristen lever i beroende till Kristus.
- Vår kultur hatar familjen och vill helst ta död på den. Men egentligen är det Guds församling man vill avskaffa och allt som påminner om den.
- Vår kultur avskyr alla former av underordnande, och därför vill man inte att kvinnan skall underordna sig sin man och mannen sin kvinna, som Bibeln säger. Men egentligen är det treenigheten man vill avskaffa där Gud Sonen underordnar sig Gud Fadern och Gud Anden underordnar sig Gud Sonen. Problemet är att vår kultur sätter människors värde i förhållande till hur oberoende de är av andra människor, medan Bibeln sätter människan värde i att hon är skapade till Guds avbild.

Man kan utan att överdriva säga att gudlöshet alltid lever till upplösning av de manligt och kvinnligt och den bibliska man-kvinna relationen, något som Romarbrevet kap 1 talas särskilt om. Guds församling behöver i alla tider, men särskilt i dessa dagar återuppliva de bibliska sanningarna och manligt och kvinnligt. Och kanske framför allt återvända till den bibliska manligheten, eftersom den är extra utsatt för kulturens ogillande.

Bibeltexter

Vår utgångspunkt är 1 Mosebok 1:1-3:24 som behandlar skapelsen och syndafallet. Vid en genomläsning identifierar vi följande verser som anknyter till mannens och kvinnans respektive roller i skapelsen:

- *Och Gud skapade människan till sin avbild, till Guds avbild skapade han henne, till man och kvinna skapade han dem. Gud välsignade dem och sade till dem: "Var fruktsamma och föröka er och uppfyll jorden! Lägg den under er och råd över fiskarna i havet, över fåglarna under himlen och över alla djur som rör sig på jorden!"* (Första Moseboken 1:27-28 SFB98)
- *HERREN Gud tog mannen och satte honom i Edens lustgård för att han skulle odla och bevara den. Och HERREN Gud gav mannen denna befallning: "Du kan fritt äta av alla träd i lustgården, men av trädet med kunskap om gott och ont skall du inte äta, ty den dag du äter av det skall du döden dö." HERREN Gud sade: "Det är inte bra för mannen att vara ensam. Jag skall göra en medhjälpare åt honom, en som är hans like." HERREN Gud hade format alla markens djur och alla himlens fåglar av jord. Han förde fram dem till mannen för att se vad han skulle kalla dem. Så som mannen kallade varje levande varelse, så skulle den heta. Och mannen gav namn åt alla boskapsdjur, åt himlens fåglar och åt alla markens vilda djur. Men åt mannen fanns ingen medhjälpare som var hans like. Då lät HERREN Gud en tung sömn falla över mannen, och när han hade somnat tog han ut ett av hans revben och fyllde dess plats med kött. Och HERREN Gud formade en kvinna av revbenet som han tagit av mannen och förde henne fram till honom. Mannen sade: "Denna är nu ben av mina ben och kött av mitt kött. Hon skall heta kvinna, ty av man har hon tagits." Därför skall en man lämna sin far och sin mor och hålla sig till sin hustru, och de skall bli ett kött. Och mannen och hans hustru var båda nakna utan att blygas för varandra.* (Första Moseboken 2:15-25 SFB98)
- *Men HERREN Gud kallade på mannen och sade till honom: "Var är du?" Han svarade: "Jag hörde ljudet av dig i lustgården och blev förskräckt eftersom jag är naken. Därför gömde jag mig." Då sade han: "Vem har berättat för dig att du är naken? Har du ätit av det träd som jag förbjöd dig att äta av?" Mannen svarade: "Kvinnan som du har satt vid min sida, hon gav mig av trädet, och jag åt." (Första Moseboken 3:9-12 SFB98)*
- *Till kvinnan sade han: "Jag skall göra din möda stor när du blir havande. Med smärta skall du föda dina barn. Till din man skall din lust vara, och han skall råda över dig." Till Adam sade han: "Du lyssnade på din hustru och åt av det träd om vilket jag befallt dig: Du skall inte äta av det. Därför skall marken vara förbannad för din skull. Med möda skall du livnära dig av den så länge du lever. Törne och tistel skall den bära åt dig och du skall äta av*

markens örter. I ditt anletes svett skall du äta ditt bröd till dess du vänder åter till jorden, ty av den har du tagits. Jord är du, och jord skall du åter bli." Mannen gav sin hustru namnet Eva, ty hon blev moder till allt levande. (Första Moseboken 3:16-20 SFB98)

Utläggning

1. Skapelsen

- 1.1. Manligt och kvinnligt, man och kvinna, är Guds design. Det är som man och kvinna i kombination som människan är Guds avbild. Det debatteras ibland om Gud är en man, men det är han inte. Han är inte heller en kvinna. Däremot är Gud en "han" och kallas Fader, förebilden för allt i himlen och på jorden som kallas Fader (Ef 3:14-15). Därför är mannen också Guds avbild (grek *eikon*) och ära¹ (grek *doxa*) och kvinnan en mannen mannens ära (1 Kor 11:7).
- 1.2. Det är som man och kvinna som Gud välsignar människan och säger att de skall vara fruktsamma och föröka sig. När vi upplöser manlig och kvinnligt sker två saker: 1) Vi förlorar välsignelsen, 2) Vi förlorar möjligheten att föröka oss efter naturens ordning och måste manipulera skapelsen för att föröka oss
- 1.3. Såsom man och kvinna skall vi också uppfylla jorden, lägga den under oss, och råda² över djuren. Kort sagt: just som man och kvinna skall vi äga och tillsammans ta hand om Guds skapelse.
- 1.4. Mannen är också beroende av kvinnans hjälp: *Det är inte bra för mannen att vara ensam*. Gud skapar då kvinnan till att vara mannens *medhjälpare*³ i de uppdrag han fått. Att Gud sedan skapar kvinnan från ett av mannens revben visar också att man och kvinna hör ihop: utan kvinnan är mannen bara halv, och utan mannen är syftet med kvinnan inte uppfyllt.
- 1.5. Det man måste ha med sig när det gäller mannen och kvinnans roller i skapelsen är följande: det finns skillnader, men dessa ligger inte i *värde* utan i *rollfördelning och ansvar*.

¹ B2000: avglans

² Hebr. *kaw-bash*, att "trampa under sina fötter", att lägga under sig

³ Hebr. *ay-zer*, "hjälp", används ofta i GT i sammanhang där Gud hjälper till folk, t.ex. 2 Mos 18:4, Ps 33:20. Kvinnans titel som medhjälpare är således en ärotitel.

2. Uppdraget

- 2.1. Mannen fick redan i Eden, innan syndafallet, uppdraget att *odla och bevara* Edens lustgård. Jordbruk och naturvård är inte enbart en produkt av fallet, utan nedlagt i mannens grunduppdrag i skapelsen. Detta förändras och skärps sedan i fallet (se nedan).
- 2.2. Mannen fick i Edens lustgård också en särskild befallning att lyssna till Guds ord och lyda⁴ Guds ord, särskilt med avseende på att inte äta frukten från *kunskapens träd*. Vi ser inte samma befallning till kvinnan, vilket framgår av 3:3 (kvinnan refererar enbart till vad Gud sagt⁵) och 3:17 (Gud påpekar att han befallt mannen att lyda). Det innebär inte att kvinnan inte kan höra Guds ord, men huvudansvaret att höra och lyda verkar åligga mannen. Vi ser också att mannen borde ha tillrättaviserat kvinnan istället för att göra henne till viljes, men så skedde alltså inte (se 3:6, 3:12, 3:17). På så sätt blev både man och kvinna skyldiga till fallet.
- 2.3. Mannen får i uppdrag att namnge de olika djuren som Herren Gud har skapat. Detta skulle man kunna se som människans uppdrag att *utforska* den skapelse som Gud gett oss uppdraget att råda över. Det är också intressant att se hur Gud, som är den allmäktige Skaparen, kan tänka sig att samarbeta med människan på detta sättet.
- 2.4. Mannen är den som skall ta initiativ till äktenskap och familjebildning:
- 2.4.1. Han skall *lämna* sin far och sin mor: den viktigaste personen i mannens liv är hans hustru.
- 2.4.2. Han skall *hålla sig* till sin hustru: livslång trohet är framför allt *mannens* skyldighet. Varför då? Jo, det är en bild på Guds trohet mot sitt folk, även om de avfaller (se t.ex. Hosea bok). Skilsmässa och/eller otrohet är fel oavsett vem som tar initiativet, men i Guds ögon är sveket från mannen värre: *En hustru får inte skilja sig från sin man ... och en man får inte **överge** sin hustru*. Skillnaden i språket är tydlig.

⁴ Både ifråga om påbud ("du må fritt äta...") och förbud ("du skall inte äta...")

⁵ Kanhända är följande något spekulativt, men det verkar som att kvinnan inte är närvarande när Gud befäller mannen att inte äta av kunskapens träd, utan när hon hamnar i samtal med ormen så refererar hon förmodligen till vad mannen *berättat* om vad Gud befallt. Vidare, när kvinnan får förslaget av ormen att ändå äta av trädet, verkar inte mannen vara fullt närvarande, utan kommer in först när kvinnan redan ätit av kunskapens träd. Båda händelserna sker alltså utan att den andre är närvarande, vilket skulle kunna ses som en fingervisning om faran av att mannen och kvinnan blir isolerade från varandra.

2.4.3. De två skall bli ett kött. Den sexuella samvaro tillhör man-kvinna-relationen, och bygger på ömsesidig kärlek, men måste bygga på mannens ansvar för äktenskapet och troheten. Det är framför allt *hans* ansvar att äktenskapet och samlivet fungerar, och han är skyldig att ge henne hennes *äktenskapliga rätt* (2 Mos 21:10).

3. Fallet och dess konsekvenser

3.1. Efter att Adam och Eva fallit för ormens frestelser börjar Gud leta efter dem, och främst efter mannen: *HERREN Gud kallade på mannen och sade till honom: "Var är du?"* Detta bör inte ses som att Gud är ointresserad av kvinnan utan snarare att Gud väljer att nå kvinnan *genom* mannen. Tillämpat på vår situation idag: lever en man nära Herren så hjälper det hans hustru att också göra det, och lever mannen inte nära Herren så blir det svårare för hans hustru att göra detsamma. Kort sagt: om inte min hustru växer i Kristus så är det mitt eget fel.

3.2. Olika delar av domen:

3.2.1. Ormens huvud skall krossas av kvinnans säd

3.2.2. Kvinnan skall föda sina barn med smärta

3.2.3. Till hennes man skall kvinnans lust (längtan) vara -- kvinnan skall ty sig till mannen och leva nära honom. Äkta makar som börjar leva åtskilda är aldrig Guds vilja (1 Kor 7:5)

3.2.4. Mannen skall råda över⁶ kvinnan. Det finns inget i berättelsen som tyder på att detta skulle vara ett uttryck för förtryck eller ett hårt härskande. Snarare handlar det om att Gud visar vem som har huvudansvaret och som har mest att svara för inför Gud: *mannen*.

3.2.5. Mannen åläggs ett försörjningsansvar där han måste arbeta för sitt upphålle för resten av sitt liv: *Med möda skall du livnära dig...i ditt anletes svett skall du äta ditt bröd till dess du vänder åter till jorden*. Något sådant krav finns inte på kvinnan, snarare skärps dessa bestämmelser längre fram i Skriften (2 Mos 21:10).

3.3. Har Kristus upphävt domen?

3.3.1. Ibland förs den tanken fram att konsekvenserna av fallet upphävts i och med Kristus och hans seger på korset, och att vi kristna numera skall leva på ett sådant sätt att vi gestaltar det kommande himmelriket

⁶ Hebr. *maw-shal*, "bestämma, råda, regera"

där allt är återställt. Detta är en vacker tanke, och i viss mån är det sanning men man glömmer att vi är ännu inte slutfrälsta så länge Jesus inte har kommit tillbaka: vi lever fortfarande i en fallen värld som är hårt märkt av synden, och även om vi är födda på nytt brottas vi fortfarande med synden och vår gamla människa. Väljer man därför att upphäva mannens och kvinnans relation till varandra (3:16) får man gå hela vägen och också frita mannen från allt arbete och försörjningsansvar (3:17-18) och alla hans skyldigheter i äktenskapet också. Sund bibeltolkning är nämligen alltid konsekvent.

3.3.2. Vi ser inte heller i Nya testamentet att varken Jesus eller apostlarna i sin undervisning upphäver Guds skapelseordning eller konsekvenserna av syndafallet, men betonar att mannens relation till kvinnan skall genomsyras av självutgivande kärlek, såsom Kristus led och dog för församlingen. Och när relationerna baseras på sådan gudomlig kärlek blir inte skillnaden i roller och ansvar något problem. Tyvärr finns det ändå teologer och andra som inte vill se några skillnader mellan män och kvinnor och som inte ens vill att *mannen skall älska sin hustru som Kristus älskar församlingen och utlämnat sig för den*, men det beror i första hand på att man inte vill vara beroende av någon, inte ens av Kristus.